

Vergaderjaar 2005–2006

21 501-08

Milieuraad

Nr. 218

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 20 maart 2006

De vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer¹ en de vaste commissie voor Europese Zaken² hebben op 23 februari 2006 overleg gevoerd met staatssecretaris Van Geel van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over:

- **de brief van de staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de staatssecretaris van Economische Zaken met de geannoteerde agenda van 9 maart 2006 en het verslag van de Milieuraad van 2 december 2005 (21 501-08, nr. 216).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

Mevrouw **Spies** (CDA) vindt dat milieu als kans voor innovatie en economische ontwikkeling moet worden gezien en niet als bedreiging. Zij hoopt dat dat de hoofdlijn vormt voor de toekomstagenda milieu die de Kamer binnenkort zal ontvangen. In de Europese Raad is de aandacht terecht geconcentreerd op energie en alles wat daarmee samenhangt, want dat wordt het thema van de internationale agenda van de komende decennia. In die agenda worden mooie en noodzakelijke maatregelen voorgesteld om eco-efficiënte innovaties te stimuleren. Het blijft echter te vaak bij mooie woorden en goede bedoelingen. Waar blijft de richtlijn die energie-efficiënte producten en apparaten voorschrijft? Waar blijven de in samenwerking met het bedrijfsleven uit te voeren programma's?

¹ Samenstelling:

Leden: Duivesteyn (PvdA), Hofstra (VVD), Buijs (CDA), voorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), Van Gent (GroenLinks), Snijder-Hazelhoff (VVD), Depla (PvdA), Van Oerle-van der Horst (CDA), Van As (LPF), Van Bochove (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Koopmans (CDA), Gerkens (SP), Spies (CDA), Van Lith (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Fierens (PvdA), ondervoorzitter, Timmer (PvdA), De Krom (VVD), Verdaas (PvdA), Kruijssen (PvdA), Samsom (PvdA), Hermans (LPF), Veenendaal (VVD) en Lenards (VVD).

Plv. leden: Crone (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Mastwijk (CDA), Ormel (CDA), Halsema (GroenLinks), Örgü (VVD), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Van den Brink (LPF), Knops (CDA), Vos (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Vietsch (CDA), Vergeer (SP), Sterk (CDA), Haverkamp (CDA), Koşer Kaya (D66), Boelhouwer (PvdA), Verbeet (PvdA), Balemans (VVD), Waalkens (PvdA), Van Heteren (PvdA), Roefs (PvdA), Varela (LPF), Oplaat (VVD) en Van der Sande (VVD).

² Samenstelling:

Leden: Dijkma (PvdA), De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Atsma (CDA), Karimi (Groen-

Links), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), Weekers (VVD), Balemans (VVD), Van Baalen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Herben (LPF), Duyvendak (GroenLinks), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Heteren (PvdA), voorzitter, Van Dijk (CDA), Dubbelboer (PvdA), Van der Laan (D66), ondervoorzitter, Hirsí Ali (VVD), Brinkel (CDA), Szabó (VVD) en Jonker (CDA).

Plv. leden: Kruijssen (PvdA), Hessels (CDA), Leerdam (PvdA), Çörüz (CDA), Halsema (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), De Wit (SP), Eijssink (PvdA), Rouvoet (ChristenUnie), Douma (PvdA), Wilders (Groep Wilders), Veenendaal (VVD), Algra (CDA), Varela (LPF), Van As (LPF), Vos (GroenLinks), Vergeer (SP), Ormel (CDA), Duivesteyn (PvdA), Buijs (CDA), Fierens (PvdA), Dittrich (D66), Van Schijndel (VVD), Ferrier (CDA), Dezentjé Hamming (VVD) en Spies (CDA).

De Duurzaamheidsstrategie van de Europese Unie (EU) heeft volgens mevrouw Spies alleen meerwaarde als er concrete en gefinancierde maatregelpakketten bij zitten. Zonder financiering en instrumenten die marktprikkels of economische prikkels veroorzaken is elke strategie, hoe mooi op papier ook, een papieren tijger.

Wat betreft de luchtkwaliteit is mevrouw Spies ongelukkig met de keuze van het voorzitterschap om de Thematische strategie luchtverontreiniging en de richtlijn Luchtkwaliteit gescheiden te behandelen. Verder kan zij zich niet aan de indruk onttrekken dat Nederland de norm van PM 2,5 wordt opgedrongen. Er wordt nu al weer gesproken over een streefwaarde die in de richtlijn opgenomen zou kunnen worden. Voor haar zijn nieuwe normen niet aan de orde, zonder harde, wetenschappelijke onderbouwing, een bijbehorend bronmaatregelenpakket en een maatschappelijke kosten/batenanalyse. Zij vindt dat een impactassessment moet worden uitgevoerd om te zien wat de richtlijn en de strategie in de huidige vorm zouden kunnen betekenen voor Nederland.

Mevrouw Spies vraagt verder hoe men in Brussel aankijkt tegen het nationale programma van Nederland. Is de suggestie om financiële of anderzortige ondersteuning te bieden aan Nederland vanwege de mainportfunctie die Nederland voor heel Europa vervult, nog aan de orde geweest? Zij is tevreden met een mogelijk versnelde introductie van Euro-5, maar die moet wel verbreed worden naar de scheepvaart, de luchtvaart, brandstoffen en andere bronmaatregelen.

Met betrekking tot de Thematische strategie preventie en recycling van afval is mevrouw Spies ingenomen met de ambities om in ieder geval te komen tot vereenvoudiging en harmonisatie van een aantal begrippen. De begrippen bijproduct, nuttige toepassing, secundaire grondstoffen roepen in de praktijk veel vragen op. Zij gaat ervan uit dat die begrippen nu eenduidig zullen worden vastgesteld.

De terugblik op de Klimaatop vindt mevrouw Spies erg mager. Er wordt bijna uitsluitend achterom gekeken, terwijl de grootste uitdaging nog steeds in de toekomst is gelegen. Zij is het ermee eens dat het bereikte resultaat vooral tot stand is gekomen door een eensgezinde en vastberaden opstelling van een aantal lidstaten, waaronder Nederland. Er moet echter ook buiten de gebaande paden van internationale conferenties en diplomatie worden getreden. Misschien moet men zich meer concentreren op strategisch gekozen voorbeeldprojecten, die in potentie een goede bijdrage kunnen leveren aan de vermindering van CO₂-uitstoot. De EU zou gezamenlijk met het bedrijfsleven op kunnen trekken om de houtkap in Indonesië te stoppen. Zij denkt daarbij aan het project Hart van Borneo. Zij heeft het idee dat dit soort voorbeeldprojecten meer kunnen bijdragen dan een volgende conferentie.

De heer **Jungbluth** (GroenLinks) verwelkomt in grote lijnen het voorstel van de Europese Commissie voor de nieuwe richtlijn op het punt van de luchtkwaliteit, maar hij is het niet eens met de mogelijkheid om vijf jaar uitstel te krijgen voor het halen van de normen, die belangrijk zijn voor de gezondheid van de mensen. De staatssecretaris moet Brussel niet vragen om nog meer uitstel, maar kijken naar de echt effectieve maatregelen, zoals de beprijzing van het wegverkeer.

De heer Jungbluth vindt een streefwaarde van PM 2,5 in plaats van een norm veel te vrijblijvend. Hij deelt het standpunt van de Europese Commissie dat er een echte normstelling moet komen. Pas als die er komt, komt er iets in beweging. PM 2,5 betreft het meest schadelijke deel van fijnstof. De norm die de Europese Commissie voorstelt is minder streng dan de huidige PM 10-dagnorm. Het is dus geen aanscherping, maar vooral een focus op stofdeeltjes die veel schade toebrengen. Verder vindt de heer Jungbluth dat Nederland zich hard moet maken voor een Europese richtlijn voor scheepsemissies. Deze sector blijft nog te veel buiten schot. Met walstroom kan een enorme verbetering worden bereikt

in de havens. Minister Peijs heeft aangegeven dat walstroom voor de binnenvaart technisch geen enkel probleem is, maar dat zij haar inspanningen gaat richten op het gebruiksvriendelijk maken van bestaande faciliteiten. Voor rijkshavens zal gebruik van walstroom in verkenningen en planstudies echter worden meegenomen als compenserende maatregel. Waarom wordt niet overgegaan tot een verplichting? De scheepvaartsector is vervuilend en die vervuiling moet verminderen. Hoe wil de staatssecretaris de emissies van de scheepvaart verlagen? Gaat hij zich hard maken voor een richtlijn voor scheepsemissies en voor verplichte walstroom voor schepen die daar al geschikt voor zijn?

Het Oostenrijkse voorzitterschap wil in juni tot een akkoord komen over de invoering van de Euro-5-normen. Nederland wil toestemming om die norm van Euro-5 eerder verplicht te stellen. Dat lijkt te gaan lukken, maar tot nu toe blijft de hoogte van die norm buiten beeld. De heer Jungbluth wil dat die norm scherper wordt dan nu het plan is. Ook de norm voor stikstofoxide kan makkelijk omlaag. Voor de Japanse en Amerikaanse markt is die norm al scherper. Waarom dan niet in Europa?

De heer **Sansom** (PvdA) beperkt zich tot een politieke aansporing op twee belangrijke punten, namelijk de Voorjaarsraad en de luchtkwaliteit. Tijdens de Voorjaarsraad zal een aantal thema's aan de orde komen die met milieu te maken hebben. Hij vraagt de staatssecretaris zich daarbij te richten op energie. De huidige energievoorziening is kwetsbaar en daarom moet worden gesproken over het streven naar een onafhankelijke en duurzame energievoorziening. De doelstellingen die Europa op dit moment op papier heeft staan, zijn daarvoor niet voldoende. De afhankelijkheid van olie en gas uit gebieden buiten Europa, met name Rusland en het Midden-Oosten, neemt alleen maar toe, ook met de doelstellingen van 20% duurzame energie. Er moeten daarom nieuwe doelstellingen worden geformuleerd op het gebied van de energievoorziening. Dan komt de kernenergie ook weer om de hoek kijken. Het ECN-document heeft echter aangetoond dat er betere opties zijn om een duurzame en onafhankelijke energievoorziening te creëren, die niet eens duurder hoeven te zijn. Men moet dan echter wel bereid zijn om in te grijpen in het exorbitante consumptiegedrag dat wordt vertoond. Dat is niet populair, maar dat taboe moet worden doorbroken. Het is dan niet genoeg om alleen te kijken naar eco-innovatie of eco-efficiëntie. Dat betekent namelijk alleen maar meer consumeren, maar dan een beetje slimmer. Men moet toe naar maatregelen die dat niveau overstijgen. Dat moet het hoofdpunt van de Voorjaarsraad worden.

De richtlijn Luchtkwaliteit en de Thematische strategie luchtverontreiniging worden uit elkaar getrokken. De Thematische strategie gaat over de maatregelen die kunnen worden genomen op Europees niveau. Nederland moet proberen elke denkbare norm waarover op dit moment wordt onderhandeld aan te scherpen en te versnellen. Euro-5 verwatert inmiddels al weer richting doelstellingen die Nederland nauwelijks zullen helpen om het probleem van luchtkwaliteit op te lossen. Het maakt dan niet eens zoveel meer uit of die norm eerder wordt ingevoerd. De Euro-5-norm, zoals die nu vorm krijgen, is niet voldoende en komt te laat. Dat geldt ook voor veel andere normen die op dit moment worden opgesteld. De oplossing van de problemen van Nederland ligt in Brussel. De staatssecretaris heeft nu de kans om voor in de linie te gaan lopen en die normen aan te scherpen. Hij moet bedingen dat in de Thematische strategie wordt vastgelegd dat lidstaten gerechtigd zijn zelf normen te stellen als hun lokale omstandigheden daarom vragen.

De heer **De Krom** (VVD) vindt het absurd dat er over nieuwe normen voor fijnstof wordt gesproken, terwijl de huidige normen nog niet eens worden gehaald. Eerst moet dat probleem worden opgelost, voordat verder wordt gesproken. De Thematische strategie luchtkwaliteit en de richtlijn Lucht-

kwaliteit moeten worden gekoppeld en daar moeten de elementen uit worden gehaald die het Nederlandse probleem helpen oplossen. Hij steunt de nieuwe streefwaarde van PM 2,5 niet, want hij vindt dat er moet helemaal geen streefwaarde moet komen.

De heer De Krom staat huiverig tegenover nationale actieprogramma's. De vraag is namelijk wat dat voor bureaucratie oplevert en welk resultaat het voor het milieu zal hebben. Hij is overigens van mening dat het instrument levenscyclusanalyse wel bijdraagt aan een betere vergelijking tussen de milieubelasting van verschillende producten. Dat vergt echter een grote onderzoeksinspanning. De vraag is hoe hoog de kosten daarvan op zullen lopen.

Een belangrijk punt is ook welke definities worden gehanteerd. Er wordt aangegeven wat een bijproduct, een secundaire grondstof en een nuttige toepassing is. De heer De Krom vindt het echter nog te vaag. Het gaat in de markt ongetwijfeld tot onduidelijkheid leiden. Hij verzoekt het kabinet dan ook daar in de Raad aandacht voor te vragen en die begrippen beter en helderder te definiëren.

De heer De Krom vraagt zich af of de klimaatop in Montreal wel zin heeft gehad. Er is veel gepraat over allerlei details, maar op hoofdlijnen is men weinig verder gekomen. Zou zo'n conferentie niet beter alleen kunnen worden gehouden als er echt wat af te spreken is? Hij vindt dat de inzet moet zijn om wereldwijd een klimaatverdrag af te spreken, met een systeem van emissiehandel. Als er onzekerheid blijft bestaan, werpt dat zijn schaduwen vooruit op bedrijven die investeren, bijvoorbeeld in de energiesector. Investerings blijven nu al uit. Dat is een ernstig probleem. Hoe langer dat duurt, hoe schadelijker het is voor de voorzieningszekerheid van energie. Er zal op een gegeven moment moeten worden gekeken of het lukt. Als het niet lukt, moet men het zelf of anders gaan doen. Hoe lang gaat Nederland wachten voordat daar duidelijkheid over is? De kans is overigens klein dat er zo'n wereldwijde aanpak komt. Daarom is een contingencyplan, een alternatieve strategie nodig. De heer De Krom kent die niet van Europa. Er wordt schamper gelachen om het Asian Pacific Partnership for Clean Development and Climate, zonder dat er goed over is nagedacht. Hij vindt dat Nederland aansluiting moet zoeken bij dat verdrag, niet met als doel Kyoto van tafel te vegen, maar bij wijze van alternatieve of parallelle of contingency-aanpak. Dat biedt een kans die Nederland niet moet laten liggen.

China en India gaan kerncentrales bouwen. Het doel van Kyoto is vermindering van de broeikasgassen. Het is vrij onomstreden dat kernenergie daar een grote bijdrage aan levert. Daarom vindt de heer de Krom het niet logisch om het uit te sluiten. De staatssecretaris heeft een vurig betoog gehouden waarom kernenergie daar een nuttige rol in kan vervullen. Kernenergie draagt bij aan het klimaatbeleid en kan daarom niet worden uitgesloten.

Ten slotte vraagt de heer De Krom of de staatssecretaris kan ingaan op de consequenties van de Hoogwaterrichtlijn. Is die haalbaar en uitvoerbaar?

De heer **Van der Ham** (D66) merkt als het gaat om het Europees energiebeleid op dat er in het voorjaar een Groenboek komt. Hij heeft begrepen dat Duitsland en Engeland een pleidooi zullen houden voor kernenergie. Voor hem is kernenergie bespreekbaar, maar het moet niet het brandpunt worden van het Europees energiebeleid. Er moet ook worden gekeken naar investeringen in duurzame energie, opslag van CO₂ en energiebesparing. Verder vindt hij dat er te weinig wordt geïnvesteerd in onderzoek in Europees verband. Bij de weging van de verschillende vormen van energie moet sprake zijn van een level playing field en moet ongeveer net zo veel geld beschikbaar zijn voor duurzame energie als er nu gaat naar kernenergie. Bij de Duurzaamheidsstrategie moet energie centraal staan.

Wat betreft de Europese kilometerheffing wordt onderhandeld met Engeland om te kijken of tot één systeem kan worden gekomen. Zijn er nog andere landen die daar ook interesse in hebben?

Bij transport van versproducten gaan veel producten verloren, omdat ze niet goed worden opgeslagen of verkeerd worden toegepast. Soms is de houdbaarheidsdatum zo streng dat er onnodig producten moeten worden weggegooid. Wil de staatssecretaris dat veroorzaken van onnodig afval meenemen in het overleg?

In Montreal is op de Klimaattop wel een stapje naar voren gezet, maar pas nadat men er twee naar achter had gezet. Dat was niet goed. De heer Van der Ham verzoekt de staatssecretaris ook de positie van regio's en steden in een toekomstig Kyoto-verdrag mee te nemen. Als steden dat zelf willen, zouden wij mee moeten kunnen doen aan een nieuw akkoord.

De heer Van der Ham vindt ook dat het Asian Pacific Partnership serieus moet worden genomen. Het mag niet in de plaats komen van Kyoto, maar als het gaat om het technologische spoor ziet hij in het kader van de Lissabon-doelstellingen en in het kader van een Europees energiebeleid veel mogelijkheden. Hij denkt daarom dat alles moet worden gedaan om, vanuit de EU of bilateraal vanuit Nederland, een coalitie te zoeken.

De heer Van der Ham is blij dat er stappen worden ondernomen om tot kerosineheffingen en dergelijke te komen. Welke ontwikkelingen ziet de staatssecretaris op dat punt? Gaat het snel genoeg? Is het mogelijk om het nog extra te versnellen door bijvoorbeeld met een aantal landen daarop vooruit te gaan lopen?

Antwoord van de staatssecretaris

De **staatssecretaris** merkt op dat Nederland tijdens zijn voorzitterschap heeft getracht te analyseren hoe kan worden gezorgd dat eco-efficiënte innovaties een betere plek in de Europese markt krijgen en hoe het verder kan worden gebracht. Er is een eminent people group in het leven geroepen, bestaande uit vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven in Europa. Die bieden nu hun ervaringen aan. Er is verder een duidelijke relatie met het actieprogramma milieutechnologie, ETAP. Er zit dus voortgang in, maar het gaat wel stap voor stap.

Wat betreft de Duurzaamheidsstrategie merkt de staatssecretaris op dat iedereen enerzijds vindt dat er te veel onderzoeken en programma's zijn en dat het te weinig actiegericht is en anderzijds dat de gekozen thema's goed zijn, omdat ze de breedte van de duurzaamheid aangeven en er een focus in zit. De Duurzaamheidsstrategie is de enige strategie die de drie pijlers van duurzaamheid in zich heeft. Bovendien probeert het een bredere samenhang te schetsen en aan te geven wat straks op de verschillende dossiers moet gebeuren.

Strategieën zijn belangrijk om een coherent beleid te kunnen voeren en een coherente visie te kunnen hebben op een thema dat in verschillende commissies en raden aan de orde komt. Vervolgens gaat het om het instrumentele gedeelte en daar is de staatssecretaris buitengewoon kritisch op. Op het gebied van de bodemstrategie heeft hij bijvoorbeeld aangegeven dat Nederland een eigen instrumentarium heeft om het voorgestelde bodembeleid uit te voeren. Daar moet niet nog een richtlijn overheen komen, want dat is dubbel werk. Als het gaat om hoogwater is het voor Nederland echter wel van belang om enige rol bij Europa te leggen, juist om het grensoverschrijdende karakter en de stroomgebiedenbenadering handen en voeten te geven.

Op de gekozen thema's geeft de Duurzaamheidsstrategie aan wat het beleid op strategisch niveau is voor de verschillende onderdelen. In de Duurzaamheidsstrategie staat bijvoorbeeld voor het onderdeel transport dat in 2006 voorstellen zullen worden gedaan om tot een NO_x-reductie te komen. Dat is een onderdeel van de strategie om tot duurzaam transport te komen. Er staat echter onvoldoende in over de binnenvaartsector.

Daarom zal de regering in de discussie over de Duurzaamheidsstrategie aangeven dat zij een bepaalde doelstelling toe wil voegen. Verder wordt nog te weinig aangegeven wie wat doet en wanneer.

De staatssecretaris is het ermee eens dat de Euro-5-norm te laag is en te laat komt. Nederland heeft een duurzaam mobiliteitsbeleid tot hoofdpunt gemaakt tijdens het voorzitterschap van Nederland. De regering heeft geprobeerd een lijn uit te zetten voor alle lidstaten om dat beleid aan te scherpen. Hij vindt de norm voor fijnstof redelijk, omdat die norm zodanig streng is dat er nu al roetfilters nodig zijn om die norm te halen. Hij hoopt binnen een paar weken helderheid te krijgen van de Commissie of Nederland de norm eerder in mag voeren. Volgens hem kan Euro-5 sneller worden ingevoerd: voor de nieuwe auto's in 2008 en voor de bestaande in 2010. Hij vindt het echter belangrijker dat er duidelijkheid komt over de Euro-6-norm. Daar kan dan naar toe worden gewerkt en daar kan het bedrijfsleven dan innovatief op inzetten. Daar begint draagvlak voor te komen.

Er is een interdepartementale regiegroep die het proces coördineert om in de lidstaten de belangen van de lidstaat Nederland te verdedigen en om te kijken waar coalities mogelijk zijn om bepaalde doelen te bereiken. Als Nederland namelijk iets wil, terwijl de Commissie vasthoudt aan haar standpunt, moet er unanimititeit zijn om dat te doorbreken. Het probleem is dat de coalities nog zacht zijn op sommige punten. De staatssecretaris vraagt de ruimte om te proberen binnen te halen dat een nieuwe fijnstofnorm PM 2,5 geen verplichtende norm is, maar een streefwaarde, zonder dat dat direct over kan gaan in een grenswaarde. Hij is bezig om ambtelijk en politiek een coalitie te sluiten.

Hij heeft op zich niets tegen PM 2,5 – die betreft namelijk de kleinste stofdeeltjes en die zijn het meest gevaarlijk – maar hij weet niet of die norm kan worden gehaald met het huidige communautaire beleid. Hij heeft het RIVM gevraagd aan te geven in hoeverre de thematische strategie van Europa haalbaar is in Nederland. De conclusie van het RIVM is dat Nederland de norm van PM 2,5 niet haalt met het communautaire beleid dat Europa bedacht heeft. De norm van PM 2,5 kan alleen worden geaccepteerd als grenswaarde als blijkt dat de maatregelen kosteneffectief zijn en als er voldoende Europees bronbeleid is om het allemaal te kunnen halen. Nederland heeft de principe-uitspraak gedaan het emissiehandelsysteem te willen uitbreiden met de luchtvaart. De staatssecretaris heeft ervoor gepleit dat te versnellen, maar daar was veel weerstand tegen in de Raad. Het is dus gebeven zoals het was. Hij gaat nu een ambtenaar detacheren bij de Commissie om de Commissie een handje te helpen dit dossier een stap verder te krijgen.

Wat betreft walstroom is de staatssecretaris voorstander van standaardisering van de voorzieningen. Dat punt staat volgende maand op de agenda van de Milieucommissie van de IMO (Internationale maritieme organisatie). Hij steunt elke extra inzet op dit terrein.

De Klimaattop in Montreal was bijzonder en vervult in de klimaatwereld een belangrijke functie, maar er zijn vele initiatieven en ideeën naast het formeel juridische kader in VN-verband. Het is echter uniek dat er zo veel landen betrokken zijn bij een verdrag. Dat moet overeind blijven en dat moet worden onderhouden. Dat is echter niet genoeg. Vandaar dat hij initiatieven die nieuwe instrumenten kunnen genereren voor klimaatbeleid graag ondersteunt. Hij kijkt dan ook met belangstelling naar het Asian Pacific Partnership van de Verenigde Staten. Elke investering in efficiencyvergroting en technologie kan namelijk buitengewoon belangrijk zijn. Het moet dan wel een impuls zijn en wat voorstellen. Hij volgt dat met veel belangstelling. Op dit moment hebben de initiatiefnemers echter geen behoefte aan nieuwe leden. Men wil eerst zelf zaken op de rails zetten.

De grootste opgave is het verduurzamen van de energievoorziening in China en India. In die landen vindt namelijk de grootste groei plaats. De

kansen om daar wat aan te doen, liggen op de kortere termijn, want over 15 jaar hebben zij de centrales al en die gaan gemiddeld 40 of 50 jaar mee. Daarom moet de komende tijd worden geprobeerd de energievoorziening van die landen duurzamer te maken. Daar wordt nu op verschillende terreinen aan gewerkt. Zo zal eind van dit jaar worden gekeken hoe nieuwe marktgerichte instrumenten kunnen worden ingezet om de energievoorziening te verduurzamen. Men zoekt slimme instrumenten, zoals technologieoverdracht, CDM-achtige projecten (Clean Development Mechanism), nieuwe marketinginstrumenten en het verbreden van het klimaatbeleid naar andere beleidssectoren om te proberen die slag te maken. Dat is het meest kosteneffectief. Daarbij zou kunnen worden gekozen voor kernenergie. Het Kyoto-protocol staat daar neutraal tegenover. Het wordt alleen niet als CDM-project beschouwd. Er zijn zeer verschillende meningen over kernenergie. Er zijn genoeg opties om het anders te doen, maar die brengen aanmerkelijk hoger maatschappelijke kosten met zich mee. Deze discussie moet worden gevoerd. De staatssecretaris zal rond de zomer een discussienota naar de Kamer sturen, die richtinggevend is voor de invulling van de Kernenergiewet en waarin zal staan wat de randvoorwaarden zijn.

In de inbreng van Nederland in de Milieuraad ten behoeve van de Voorjaarsraad, zijn drie aspecten cruciaal. De discussie lijkt zich nu te concentreren op de energieleveringszekerheid, maar het gaat ook om duurzaamheid, zoals luchtkwaliteit en klimaat, en concurrentiekracht. Die driehoek moet in de Voorjaarsraad een plek krijgen.

Naast alle formele afspraken die zijn gemaakt, zijn in bijvoorbeeld Johannesburg ook afspraken gemaakt dat er rond een thema partnerships kunnen worden gevormd tussen verschillende landen. Daarbij wordt ook gekeken naar projecten op het gebied van energie. De staatssecretaris is zeer alert om te kijken of Nederland aan projecten mee kan doen die op partnerschapbasis een probleem aanpakken. Hij zal bij zijn collega's van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking nagaan of het project Hart van Borneo daar ook onder valt.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Spies** (CDA) spreekt haar ongenoegen uit over het feit dat vanuit de Kamer nu nog slechts twee fracties vertegenwoordigd zijn. Zij is het met de staatssecretaris eens dat de richtlijn zoals die nu op tafel ligt, moet worden afgewezen.

De heer **De Krom** (VVD) vindt het verhaal van de staatssecretaris over kernenergie onlogisch. Hij pleit ervoor dat in Kyoto te veranderen.

De **staatssecretaris** merkt op dat kernenergie een belangrijke rol kan spelen in een klimaatbeleid voor de lange termijn. Kernenergie maakt echter geen onderdeel uit van klimaatafspraken die zijn gemaakt in de wereld. Het heeft dus geen zin daar nu over te spreken. Er kan discussie worden gevoerd over de positie van kernenergie in relatie tot klimaatbeleid aan de hand van de discussienota die de staatssecretaris aan de Kamer zal sturen. Hij zal daarin ook een relatie leggen met de randvoorwaarden die Nederland moet gaan stellen aan kolencentrales.

De **staatssecretaris** heeft het volgende toegezegd:

- De staatssecretaris bevestigt zijn eerdere toezegging dat er rond deze zomer een discussienota over kernenergie naar de Kamer zal worden gestuurd.

- De staatssecretaris zal in overleg met de minister voor Ontwikkelings-samenwerking bezien of er mogelijkheden zijn om het project «Hart voor Borneo» als voorbeeldproject te steunen.

De voorzitter van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Buijs

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Van Heteren

De adjunct-griffier van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
Van Halen